

1. Визначте характерні особливості індивідуальної, групової та колективної форми виховання.
2. Обґрунтуйте тезу про те, що «колектив є основною формою виховання».
3. Випишіть педагогічні погляди А. Макаренка про роль колективу у вихованні.
4. Встановіть основні ознаки діяльності педагога, активу та колективу учнів на кожному з етапів розвитку дитячого колективу:

Етап	Вчитель	Актив класу	Колектив класу
I			
II			
III			

5. Сформулюйте систему перспективних ліній (клас на вибір).

Отже, підготовка майбутніх викладачів педагогіки до викладання навчальної дисципліни «Теорія та методика виховання» є системною та комплексною діяльністю, спрямованою на формування особистості викладача з високим рівнем наукових знань, здатністю до творчого переосмислення навчального матеріалу, практичними вміннями до його викладу.

Список використаних джерел

1. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012.
2. Фізеші О.Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство. Київ: Кондор, 2014.

УДК 371.1

Швардак М.В.,

к.пед. н., доц. кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти

Мукачівського державного університету

Дубюк В.Р.,

магістр спеціальності «Початкова освіта»

Мукачівського державного університету

ПРИЙОМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОПІЗНАННЯ ПЕДАГОГА

Для професійного становлення, а в майбутньому – і для професійного розвитку необхідне самопізнання, що є тривалим процесом. Під самопізнанням розуміється діяльність людини, в нашому випадку – вчителя початкової школи, спрямована на усвідомлення своїх потенційних можливостей і професійних потреб. Важливим теоретичним висновком багатьох дослідників є визнання професійного самопізнання педагога складним особистісним механізмом, що відіграє активну регульовальну роль у діяльності вчителя початкової школи, за допомогою якого стають можливими активний саморозвиток, свідоме

формування професійно важливих якостей особистості педагога, його професійної майстерності [2].

Нами виявлено, що основними прийомами, способами професійного самопізнання педагога є: педагогічна рефлексія, педагогічний самоаналіз, професійна самооцінка, самоспостереження, самопрогнозування, самоконтроль, які тісно пов'язані між собою і сприяють розвитку та вдосконаленню професійних здібностей та навичок [1].

Практика стає джерелом професійного зростання вчителя початкової школи лише в тій мірі, в якій вона є об'єктом структурованого аналізу: невідрефлексована практика даремна і з часом веде не до розвитку, а до професійної стагнації вчителя. Педагогічна рефлексія в діяльності – це процес послідовних дій від труднощів (сумніви) до його обговорення із самим собою й до пошуку виходу з нього. Рефлексія – це комплексна розумова здатність до постійного аналізу та оцінки кожного кроку професійної діяльності.

Педагогічна рефлексія – спрямованість свідомості вчителя на самого себе, врахування уявлень учнів про його діяльність і про те, як учитель розуміє діяльність учня. Це здатність учителя подумки уявити собі сформовану в учня картину ситуації і на цій основі уточнити уявлення про себе. Оцінюючи свої дії з погляду їх практичної доцільності, він постійно виправляє себе. Ця постійна самокорекція, без якої успішна педагогічна діяльність була б неможлива, і лежить в основі рефлексії.

На основі педагогічної рефлексії розвивається педагогічний самоаналіз, самооцінка, самоспостереження, самопрогнозування та самоконтроль.

Педагогічний самоаналіз – це прихована від безпосереднього спостереження, але істотна сторона професійної діяльності педагога і його життєдіяльності взагалі, це такий аналіз педагогічної діяльності, коли вчитель співвідносить явища педагогічної дійсності зі своїми діями.

Він дозволяє розкрити причинно-наслідкові зв'язки своїх успіхів і невдач у педагогічній діяльності. Від того, в якому напрямку розвивається самоаналіз, яка глибина осмислення себе як професіонала, залежить і розвиток творчого потенціалу особистості, професійний ріст і особистісне вдосконалення. Така внутрішня сила розвиває аналітичне мислення, забезпечує своєчасне внесення коректив у професійно-рольову поведінку вчителя початкової школи [11, с.89-98].

Людина не тільки накопичує інформацію про себе, а й переживає певне ставлення до неї. Це ставлення зосереджується у самооцінці. Самооцінка – оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей та місця серед інших людей. Самооцінка має комплексний характер, оскільки розповсюджується на різні прояви особистості – інтелект, зовнішні дані, успішність у спілкуванні тощо. Вона також є динамічною, так як може змінюватись впродовж життя. Самооцінка особистості проявляється у взаємодії, спілкуванні із соціумом.

Самоспостереження – це вміння педагога подивитися на себе, свої дії і відносини з боку. Періодично фіксуючи увагу на своєму стані, вчитель починає розуміти, чого можна чекати від себе в тій чи іншій ситуації.

Самоспостереження продукує педагогові цінну інформацію про самого себе, яка є прихованою від навколишніх. Воно допомагає краще довідатися про свої сильні і слабкі сторони.

За допомогою аналізу вчитель початкової школи може оволодіти ще одним прийомом самопізнання – самопрогнозування. Воно являє собою спробу уявити себе в певній ситуації діяльності. Головний критерій самопрогнозування – вміння всебічно аналізувати педагогічні явища і здатність розробити на цій основі множину можливих рішень, а також передбачати можливий результат діяльності. Особистість ефективного вчителя початкової школи відрізняється підвищеними вимогами стосовно себе, внутрішнім самоконтролем. За допомогою самоконтролю здійснюється регулярна фіксація і звірка фактичної поведінки, відносин, діяльності педагога з тим, що намічено [3].

Можемо зробити висновок, що прийоми самопізнання координують можливості, внутрішні психічні резерви особистості з метою і засобами діяльності. Основним критерієм професійного становлення вчителя початкової школи є регуляція його професійної поведінки. Чим критичніше педагог ставиться до себе, тим більш зрілим є його професійне самопізнання. І, навпаки, чим глибше розвинене самопізнання педагога на рівні його підготовки до діяльності, тим більш критичною є його самооцінка, самоаналіз, самоконтроль, самопрогнозування у процесі виконання діяльності. Вищезгадані нами прийоми самопізнання як інструмент самовдосконалення є важливими чинниками підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього фахівця. Тому так важливо займатися розвитком самопізнання, формування адекватної самооцінки, самоаналізу, самоконтролю, самопрогнозування вчителя початкової школи ще на етапі його професійного навчання у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Демичева І.О. Показники професійного саморозвитку вчителя / І.О. Демичева // Педагогіка та психологія : Зб.наук.пр. Вип. 21. – Харків : ОВС, 2002. – С.109–112.
2. Кайдалова Л. Г. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник / Л. Г.Кайдалова, Н.Б.Щокіна, Т. Ю.Вахрушева. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 140с.
Маралов В.Г. Основи самопізнання і саморозвитку / В.Г. Маралов. – М.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 256 с.

УДК 378:373.3.011.3-051:611/612:001.891 (043.2)

Шелельо А.В.

студентка ПО-1м, ОС «магістр», МДУ,

Кузьма-Качур М.І.

к.п.н., доц., доц. кафедри ТМПО, МДУ

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>